

עץ הדעת לטובתינו. פן נמית. שאינו רוצה שיוקנינו כי ספי'המית הוא אמר לה: שיטה! לא לטובתכם נתכוון ולא ספי'המית הוא ולא בית תמותין אם תאכלו ממנו רק לרעתכם נתכוון שכל כך הוא טוב שאינו רוצה שתאכלו ממנו שאם תאכלו ממנו היתם חכמים יערומים והיתם כמלאכים להבחין בין טוב לרע להחכים ולהערים וכל רז לא אנס לכם אבל אינו רוצה שתבואו לכלל המלאכים.

(י) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל: התחילה להסתכל בו אמרה כמה יפה פרי זה כמה ריחו ערב, ודאי אינו דומה לספי'המית ולא לחנם ציה הקב"ה שלא נאכל ממנו ונזמנד לה העץ להשכיל. שהיתה חומדת אותו כדי להשכיל. אמרה כמדומה שהנחש אימר אמת ואלה נתנה לאישה. ימיו נכנסה בהן ערכומיות וגאיה יגסות וקבאית התחרות והמדנות וצדיה לצדד ולהניף ולעשות במחשך מעשיהם ולגזול ולגנוב המרצה לעשות. התחילו לומר גנאי לבניות כמונו להיות חשופי שת יבגולי'ערוה עשו להם חגורות לכסית ערותן. ויצאו מן'הגן לרוח היים מקים שאין אילנות מעכבין את הרוח. כי כן דרך הגנבים שמתרחקין ממקום שגנבו שם. כלומר אפילו שם לא היתו ובהיותם שם יושבים לרוח'הימים וישמעו את קול ה': צעדה בראש הבכאים (ל' שמ"ב ה' כד) אמרו הנה בעל הגן בא. והיו נסדדין ונחרדים כדרך גנב ויתחבאו והיינו:

(ח) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום שהיו שם. תדע דלרוח'הימים אדם קאי מדכתיב אחרי: ויתחבא האדם ואשתו בתוך עץ הגן מכלל דבתחלה לא היה בתוך הגן. ואמר לו: איכה? כי כן דרך הקב"ה לדבר כבני'אדם עם בני'אדם. אמר כי קולך שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואחבא: היה ירא פן ישאל לו: למה נתבאת לברוח? וירגיש מגניבתו לפיכך הקדים לו טעם. אמר לו הקב"ה: מתוך דבריך נתפשת. כי כמה פעמים באתי אליך ולא הקפדת על שאתה ערום כדכתיב למעלה (ב' כה) ויהיו שניהם ערומים ועכשיו אתה מקפיד.

(יא) מי הגיד לך כי עירם אתה: שאין נקרא עירם אלא מי שיאוי ללבוש ואין לה (אבל) אין דרך לימר על הבהמה ערומה היא.

כיון שאינה ראויה לבגדים. כי היא מכוסה בכסות הראוי לה ואף הגמילים הנבישים בבגדים גרועים קראין עצמם ערומים. לפי שאין להם בגדים הראויין להם. וגם אתה קורא עצמך "ערום" כלומר: שאתה ראוי לבגדים. מי הגיד לך שאתה ראוי לבגדים.

(יא) המן העץ יג': כיון שראה שאין להסתר ממנו "יודע נסתרות" הודה על כרחו ואמר לא עלי העון רק על האשה והאשה אמרה על הנחש הענין. כי כן דרך הגנבים כשנתפסין מגליו זה את זה הנחש לא מצא תשובה שאין טוענין למסית. כמו שאמרו רבי'ינו (סנהדרין כט. א) שאעפ"י שלא היה להם לשמוע לה שדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. מכל'מקום לא היה לו לצדד שיעברו על מצוה'הבזרא. וכולם הודו שפשעו כמו שאמר הקב"ה לאדם:

(יז) כי שמעת לקול אשתך יותר מקולי: וכל'שכן לאשה שלא היה לה לשמוע בנחש שאינו חמיר ובן'עצתה. ולפיכך אמר הכתיב לא "כי שמעת אל קול הנחש" כי כל'שכן הוא אינו צריך. והתחיל הקב"ה לקללם כדרך שעשו העבירה. הנחש שהתחיל נתקלל תחילה ואחר' כך אדם.

(יח) על גהונך תלך: דרך בני'אדם מתיעצין וחד עצות דעות שמוחיקים איתם וזוהי הדרך אשר לנחש. על גהונך תלך יצא פיר' נתין בארץ והיא בקליפה ולא היה לו מקום להת' צמח. ועל מאכל כל ימי חייך שמתוך שפיר בארץ ירם העפר בתוך פיה. ותאכלנו בעל'כרחך.

(ט) ואיבה אשית בינך: גם זו הרמקה. (טו) אל האשה אמר: במת גב'ה לך רעות עד השתא לא היית צריכה לילד. שהיא לא הייתה ראויים למי. אבל מנעה צריכה את לילה. שהרי מת אתם. אם לא תולידו הרי העולם כלה שתמותו ולפיכך הרבה ארבה הרונך והוא עצונך: כי בעצב תלדו בנים. כי כמה צערים בבנים. צער ההריון. וצער הלידה. וצער הגידול. ואל תדמי בעצמך לומר: אבטל מצוה הפריה (ורביה) כמו שבטלתי מצוה עץ'הדעת. שלא אזקק לבעלי. לכן נאמר: ואל אישך תשוקתך: שתהא מתאוה לו. ואם תאמר: אכביש את יצרי מפני הצער. לכן נאמר: והוא

ימשול בך: ויקחד בעל כרחך.

(יז) ולאדם אמר: מאחר שאכלת מן העץ ונבנס בך יצרהרע בליבך. אין לה שמירה אלא סכין! שאם לא יתפחד אדם מן המיתה — מחור יצרהרע וגזול ויחמיס ויעשוק וישחית את העולם ולפיכך קנס עליו מיתה. וגם יגזעה שהיא משכמת עין (אבות ב') שהיא משכמת עין. ואותה ברכה שברכנו בעשוי לומר "פרו ורבו" לאחר שסרחו היתה. שהצרכו לפריה ורבייה. תדע דמתבין וא' (כה) ומלאו את הארץ וכבשוה. ואי קודם שסרחו היה להם לומר: ומלאו את הגן' ששם היה דירהם קודם. אלא לאחר שסרחו היתה איתם ברכה. אלא שנכתבה שם עם היצירה.

(כ) כי היא היתה אם כל חי: ואע"פ שלא היתה אם לחיות ולבהמות. אפי' משמע לשון גבירה. כמו (שופטים ה' ז) שקמתי אם בישראל. וכן "אב" לשון אדנות ורבותנות כמו "אבי כל הופש כנור".

(כא) כתנות עור: כלומר: כתנות לעירי בשרם שעדיין לא נפשטה בהמה וכן תירגם אינקלוס.

(כב) הן אדם היה כאחד ממנו: דהיינו עיונותנותו של הקב"ה שיתוף עם משרתיו. יכן דרך כל לובשו עניה שקוראין משרתיהם ותלמידיהם: "חברים" ואם באו) גוי לקנתר כנגד שלשה חלקים. הנה גם באי יש להקשות להם הקש"ט (כתובתי גבי "ואמר (אלקים) בעשה אדם (לעיל א' כז) דכיון שהם אחד ושייף לא היה לאחד לצאת (קודם) לדבריה ולעשית עצמו גדול. אלא היה לו לומר: "ויאמרו... אל מעץ החיים עץ'החיות" כמו (במדבר כא' ט) והיה כל הנשיר וראה איתו וחי. שהיא נתרפא. וכמו שאמר דבבילה (ישעיה לה' כא) וימרחו על הטחן ויחי. וכתובתי "היתה המכה" בתלמוד (גדה סד' ב' עד שתהיה) כי איתו עץ כל חי שהוא הולך אם יאכל ממנו יתרפא ואם תש כחי

1. נשאל: יבוא או יחסר מה יבא אחרי מלה "באיבה גוי" או מין מהיצורים המזכירים עם החיות.
2. נראה שהיה לי הרבה הרפתקאות בהם.
3. רציל: הוקש במחקר, וברבים הקשים: הקשים וחסר הנוי.
4. ומקרא מלא ביהושע ה' ה' עד חיותם עד שנתפסאו אמילה.

יתחוק. ואם זקן ישיב לימי עלימיו ולפיכך אם אדם בגן עדן כשיוקנין ויתיש כחי יאכל ממנו ויתחוק ויחזור לימי עלימיו וכשיחזור יחוק ויחזור ויאכל. וכן לעולם. אבל לבריא והוא אינו מיעיל כלום. ולא כמו שסבורים בני אדם: שמי שיאכל ממנו יהיה לעולם. אין זאת! דאם כן היה אדם (הראשון) איכל לאחר שאכל מעץ'הדעת או קודם. אבל לא היה מועיל כלום.

(כג) וישלחוהו ה' אלהים מגן-עדן: שלא יוכל לאכול מעץ'החיים. ומשיוקנין יגיע ויחלש ימית. אשר לוקח משם: כי בתחלה בראו הקב"ה חוץ לגן'עדן. ולקחו ונתנו בגן'עדן כדכתיב (לעיל ב' ח) וישע (ה' אלהים) גן בעדן מקדם. וישם שם את האדם אשר יצר כבו. וכן (שם ב' טו) ויקח (ה'א) את האדם ויניחהו בגן עדן וגו' ועתה החזירו אל מקום אשר לוקח משם חוץ לגן'עדן.

(כד) את הכרובים: הן המלאכים בדמית שוררים. וקורא אותם כרובים על שם חרישה. כדאמרינו בבבא'בבא (יב' א) דביררדי וימא. דכריב יתני. וימא כרבא לא הוי. והוא לשון חרישה. והכי מוכח ביהוקאל (א' י' י' יד) דבמקום (אחד) הוא אימר: לפני שיר מהשמאל לארבעתן. ומונה שם פני אדם. אריה. ושיר ונשר. (וכרוב) אינו מונה דכרוב במקום שיר. ונסכיכה (ה' ב' וראה חגינה יג' ב') פרכי לה אהדדי. ומשני: כרוב אפיוזטרי פני אדם בהור. כי יחזקאל ביקש להחליף במעשה המרכבה שור לאדם. משום מעשה העגל. כך פירשו רבי'ינו. והוא האמת במרכבה. אבל לפי הפשט קודם שבא יחזקאל כרוב ושיר אחד הוא. שמתחלה שם (הקב"ה את) האדם לעבדה ולשמרה. וכשגירש את האדם. שם הכרובים לחרישה. והוא לשון כרבא. והוא לעבדה. ולהב חרוב לשמרה.

1. רציל אמנם התנאי את מין האדם ע"י אשר הסתרו לאכול מעץ הדעת. אבל לעומת זה הבא הבאתי איש אתר לעולם שלא יחרב.
2. היא משתמש ב"אין" במקום "לא" והוא כמו "לא כתוב בקרבנו".